

■ **ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ
ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Δρ. Ιωάννης Δ. Μπουρής

ΑΤΕΙ-Αθήνας

Δρ. Γεώργιος Π. Μαλινδρέτος

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθήνας

Περίληψη

Η αποτελεσματικότητα των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών κρίνεται από τον βαθμό εκπλήρωσης των διατυπωθέντων σκοπών όπως αυτοί σκιαγραφούν την αποστολή της παιδείας. Συγκεκριμένα, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων σπουδών των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων αποτελεί συνισταμένη πολλών παραγόντων, μεταξύ των οποίων η εναρμόνιση και η ανταπόκρισή τους προς τις νέες συνθήκες τεχνολογικού, επαγγελματικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στις ανάγκες της παραγωγής και της αγοράς εργασίας.

Στη μελέτη που έχει στηριχθεί το άρθρο αυτό έχει γίνει επιλογή της μεθόδου του Μάνατζμεντ Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Supply Chain Management: SCM) σε συνάρτηση με τον Ανασχεδιασμό των Επιχειρηματικών Διαδικασιών (Business Process Re-enginee-

ring: BPR), βάσει συγκριτικής αντιπαραβολής των προγραμμάτων σπουδών ομότιτλων ακαδημαϊκών τμημάτων. Η μεθοδολογία αυτή μέσω δέσμης αρχών, κανόνων και προτύπων συμβάλλει αποφασιστικά στην διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής, στην αναγνώριση δικαιώματος επιλογών, σε ελαχιστοποίηση λαθών κατά τον ανασχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κλπ. Η μεθοδολογία αναπτύσσεται, με πεδίο εφαρμογής μια Εμπειρική Έρευνα σε Τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΔΕ-ΤΕΙ). Ελπίζεται ότι η προβληματική που αναπτύσσεται στο άρθρο μπορεί να αποτελέσει βάση για την αξιολόγηση του έργου των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της χώρας μας, και την σύνδεση και προσαρμογή τους στην παραγωγή και την αγορά εργασίας.

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης εξετάζονται σε συνάρτηση με την κοινωνική αποστολή της και τη διαθέσιμη υποδομή τεχνολογίας και εμπειρίας για τις απαραίτητες προσαρμογές με σκοπό την αποτελεσματική επίτευξη της εν λόγω αποστολής. Ειδικότερα, με δεδομένη την αποστολή της παραγωγής πτυχιών για εργασία, αποσαφηνίζονται οι εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες που θα συντελέσουν στην αποτελεσματική επίτευξη της αποστολής αυτής.

Για το σκοπό αυτό έχει γίνει επιλογή της συλλογιστικής του Μάνατζμεντ της Εφοδιαστικής Αλυσίδας (SCM) και εξέταση των διαρθρωτικών και θεσμικών αλλαγών που είναι απαραίτητες βάσει της μεθόδου του ανασχεδιασμού των επιχειρηματικών διαδικασιών (BPR)¹. Η ταυτοποίηση της μεθόδου της έρευνας έχει αποτελέσει τη βάση της δομής του παρόντος άρθρου: αποτύπωση της υφισταμένης κατάστασης, εντοπισμός του νέου επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των νέων τεχνολογιών (εξωγενείς μεταβλητές), ανάλυση των απαραίτητων διαρθρωτικών και θεσμικών αλλαγών και διατύπωση βασικών συμπερασμάτων/προτάσεων.

ΙΙ. ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΙΙ.1. Νέα κατάσταση

Τα βασικά χαρακτηριστικά της σημερινής κατάστασης στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης διαμορφώνονται ως εξής:

1. Τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα δίνουν έμφαση στην παραγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης και την παραγωγή νέας γνώσης, ενώ τα Τεχνολογικά Ιδρύματα, λειτουργούν ως συνδεδεμένος κρίκος μεταξύ γνώσης και εφαρμογής, μεταφέρουν, χρησιμοποιούν και προάγουν τη σύγχρονη τεχνο-

1. Βλέπε λεπτομερειακή ανάλυση Μαλινδρέτου Γ. Π., *Επιχειρηματική Αναμηχάνευση με Χρήση Logistics*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2001, Ιωάννη Μπουρή, Γεωργίου Μαλινδρέτου, *Μετεξέλιξη στον Ολοκληρωμένο Σχεδιασμό Logistics*, Επιθεώρηση Περιφερειακής Ανάπτυξης, Δεκέμβριος, 2003.

λογία στον χώρο των εφαρμογών. Οι δύο αυτοί τομείς λειτουργούν συμπληρωματικά και με διακριτές φυσιολογικές, ρόλους και αποστολή, που διαφοροποιούνται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Ν. 1268/1982, όπως ισχύει, για τον πανεπιστημιακό τομέα, και στον Ν. 1404/1983 όπως ισχύει, για τον τεχνολογικό τομέα.

3. Το πλαίσιο της αποστολής των ανωτέρω Ιδρυμάτων, όπως καθορίζεται στο άρθρο 1 του Ν. 1268/1982 και αντιστοίχως στο άρθρο 1 του Ν. 1404/1983:

- α) Τα Ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, στη βασική και εφαρμοσμένη έρευνα και στην υψηλή θεωρητική και ολοκληρωμένη κατάρτιση του επιστημονικού και ακαδημαϊκού δυναμικού της χώρας.
- β) Τα Ιδρύματα του τεχνολογικού τομέα δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση στελεχών εφαρμογών υψηλής ποιότητας στάθμης, τα οποία, με τη θεωρητική και εφαρμοσμένη επιστημονική κατάρτισή τους:
- (1) αποτελούν συνδυετικό κρίκο μεταξύ γνώσης και εφαρμογής, αναπτύσσοντας την εφαρμοσμένη διάσταση των τεχνών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία, και
 - (2) μεταφέρουν, χρησιμοποιούν και προάγουν τη σύγχρονη τεχνολογία, καθώς επίσης και μεθόδους, πρακτικές και τεχνικές στο χώρο των εφαρμογών.

Στο παραπάνω πλαίσιο, τα Ιδρύματα του τεχνολογικού τομέα συνδυάζουν την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υπόβαθρου σπουδών με υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση, ενώ παράλληλα διεξάγουν τεχνολογική έρευνα και αναπτύσσουν τεχνογνωσία και καινοτομίες στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

4. Η πολιτεία με τον Νόμο 2916/2001 “Διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής”, προέβη σε νομιμοποίηση της νέας πραγματικής κατάστασης και καθόρισε ότι η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελείται από δύο παράλληλους τομείς: α) τον πανεπιστημιακό τομέα και β) τον τεχνολογικό τομέα. Ο πανεπιστημιακός τομέας περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία και ο τεχνολογικός περιλαμβάνει τα ΤΕΙ.

5. Ο νόμος 2916 αποτελεί ουσιαστικά μια διαπιστωτική πράξη για το πραγματικό *status quo* των ΤΕΙ και εκ-

φράζει την αναγνώριση της Πολιτείας για το έργο και τον ρόλο που επιτελούν τα ΤΕΙ στον χώρο της παραγωγής. Στη στάση αυτή της πολιτείας συνέβαλε σε κάποιο βαθμό και η προϊούσα αποστασιοποίηση των ΑΕΙ από τις ανάγκες μιας μεταβαλλόμενης εθνικής και διεθνούς αγοράς εργασίας, με αφετηρία τη δεκαετία του '80. Η διαπίστωση αυτή οδήγησε στην ανάγκη ενδυνάμωσης του ρόλου ενός νέου τύπου εκπαιδευτικού ιδρύματος όπου θα συνδυάζεται η θεωρητική κατάρτιση με την ικανότητα άμεσης επίλυσης προβλημάτων που σχετίζονται με την παραγωγή.

6. Με την ρύθμιση αυτή υπήρξε σύγκλιση με τις συνθήκες σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, όπου η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται τόσο από Πανεπιστήμια όσο και από ΤΕΙ, με συμπληρωματικούς και με διακριτούς ρόλους

II.2. Κύριες Εξελίξεις

Η νέα κατάσταση στο χώρο της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης εκφράζει και αντανακλά σημαντικές εξελίξεις που συντελέστηκαν κατά την τελευταία δεκαετία και ενσωματώνουν τις εξής τάσεις:

1. Με βάση αναφοράς την ομάδα ηλικιών των τεσσάρων ετών μετά το λύκειο (δηλαδή την ομάδα ηλικιών από 18 έως 21 ετών), το ποσοστό συμμετοχής της εν λόγω ηλικιακής ομάδας στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση έφτασε το 2002 σε 58%, έναντι 29% που ήταν το 1996 και 27% που ήταν το 1993². Αυτό σημαίνει ότι έχει υπάρξει **αλματώδης διεύρυνση** σε ότι αφορά τον αριθμό των Τμημάτων, και κυρίως τον αριθμό των φοιτητών. Λαμβάνοντας ως ρεαλιστικό το επίπεδο του 60%, στο οποίο πιθανόν να σταθεροποιηθεί με τη σταδιακή δημογραφική μείωση του πληθυσμού των ηλικιακών αυτών ομάδων, η οποία προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί ακόμα και μετά το έτος 2010, το ποσοστό αυτό θα εξακολουθήσει να είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη. Ακόμη περισσότερο λαμβανομένου υπόψη και του αριθμού των νέων που φοιτούν σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης του εξωτερικού.

2. Βλέπε σχετικά ΕΣΥΕ: Στατιστική της Εκπαιδύσεως 1992-2000 καθώς και Πεσμαζόγλου Σ. "Εκπαίδευση & Ανάπτυξη στην Ελλάδα: Το ασύμπτωτο μιας σχέσης" εκδόσεις Θεμέλιο Αθήνα, 1982.

2. Ο απόλυτος **αριθμός** των κατ' έτος εισαγομένων φοιτητών συνολικά στα Πανεπιστήμια και στα ΤΕΙ αυξήθηκε από 42.000 το 1993 σε 83.000 το 2002. Δηλαδή, σε μια δεκαετία διπλασιάστηκε σχεδόν ο αριθμός των φοιτητών που εισάγονται κατ' έτος στην ανώτατη εκπαίδευση. Ο διπλασιασμός αυτός του αριθμού των φοιτητών έχει φέρει την Ελλάδα σε μία από τις πρώτες θέσεις στην Ευρώπη ως προς τον κρίσιμο δείκτη του ποσοστού συμμετοχής στην ανώτατη εκπαίδευση των ομάδων πληθυσμού με ηλικίες μεταξύ 18 και 21 ετών. Ο δείκτης αυτός έχει φτάσει πλέον το 2002 στο ποσοστό 58% έναντι μόλις 27% που ήταν το 1993.

3. Στη δεκαετία 1955-1965 είχε υπάρξει δυσανάλογη αύξηση των νομικών και ανθρωπιστικών επιστημών και σχετικά μειωμένος προσανατολισμός των ελλήνων φοιτητών προς τις τεχνολογικές και εφαρμοσμένες επιστήμες στο χώρο των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ). Στην δεκαετία 1992-2002 υπήρξε κάποιος **αναπροσανατολισμός των υποψηφίων φοιτητών** σε σχολές της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης, με συνέπεια ανάλογη άμβλυνση της παραπάνω τάσης³. Συγκεκριμένα, το 3,6% των "πρώτων προτιμήσεων" υποψηφίων σε Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αυξήθηκε σε 29,43% το 2002. Το 66,1% των υποψηφίων φοιτητών, με κριτήρια κυρίως τον τόπο σπουδών και τις επαγγελματικές προοπτικές, κατευθύνονται σε τμήματα ΤΕΙ με ειδικότητες πληροφορικής, διοίκησης επιχειρήσεων, τεχνολογίας ιατρικών οργάνων, ηλεκτρονικής, φυσιοθεραπείας, οινολογίας και τεχνολογίας ποτών, λογιστικής, φυσικοθεραπείας αισθητικής, τεχνολογίας πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών. Οι εξελίξεις αυτές ανταποκρίνονται στην τάση εμφάνισης νέων κατηγοριών ειδικοτήσεων στην αγορά εργασίας, με απαιτήσεις υψηλής εξειδίκευσης και ευνοϊκές συνθήκες αμοιβής και εργασίας.

4. Υπήρξε **διπλασιασμός περίπου των κρατικών επιχορηγήσεων** για τις λειτουργικές δαπάνες και για δαπάνες υποδομών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσής που όμως λόγω της αλματώδους διεύρυνσης σε αριθμό τμημάτων και κυρί-

3. Βλέπε σχετικά Ιωαν.Δ. Μπουρής και Γεωρ. Μαλινδρέτος " Εμπειρική ανάλυση των κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης", περιοδικό ΕΠ.ΑΠ.ΑΥΤ.ΠΕΡ.ΑΝ.,2002,τχ.2002,σελ 34-45.

ως σε αριθμό των φοιτητών, ως ποσοστό επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) εξακολουθούν να παραμένουν στα χαμηλότερα επίπεδα με τα αντίστοιχα των άλλων χωρών της Ε.Ε. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, με δεδομένη την ευρύτατη συμμετοχή όλων των κοινωνικών στρωμάτων φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δυσανάλογα μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης να βαραίνει τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς οικογενειών με χαμηλά κυρίως εισοδήματα.

Συγκεκριμένα η δημόσια δαπάνη ανά φοιτητή στη χώρα μας σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (2000), ανέρχεται σε 2.881 euro έναντι 11.834 και 5.368 euro της Σουηδίας και Ιταλίας αντίστοιχα. Κατά συνέπεια, η καταναλωτική δαπάνη των ελληνικών νοικοκυριών για την παιδεία ανέρχεται σε 2,4% του οικογενειακού προϋπολογισμού έναντι 0,1% και 0,8% της Σουηδίας και Ιταλίας, αντίστοιχα.

III. Ευρωπαϊκό Πρότυπο Εκπαιδευτικής Διαχείρισης

Το Ευρωπαϊκό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα στηρίζεται στο ανταγωνιστικό πρότυπο της δημιουργίας ανταγωνιστικών συνθηκών, με αναγνώριση δικαιώματος εγκατάστασης και λειτουργίας σε ολόκληρο τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, ίση μεταχείριση, δικαίωμα ελεύθερης επιλογής και διαμόρφωσης της ζήτησης εκπαιδευτικών υπηρεσιών σύμφωνα με τις επιδόσεις στην αγορά εργασίας. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Διαχείριση Διδακτικών Μονάδων (European Credit Management System: ECMS) έχει εισαχθεί σήμερα στο σύνολο σχεδόν των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις περισσότερες Χώρες της Ευρώπης. Είναι ένα σύστημα αναγνώρισης Διδακτικών Μονάδων (credits) από το ίδρυμα προέλευσης ενός φοιτητή για μαθήματα που αξιολογήθηκε επιτυχώς στο εξωτερικό. Ο φοιτητής μπορεί να κάνει μεταφορά (transfer) μαθημάτων από το ίδρυμα προέλευσης στο ίδρυμα υποδοχής. Αποτελεί στην ουσία ένα διαβατήριο και είναι απαραίτητο πλέον για τις εκπαιδευτικές ανταλλαγές των φοιτητών μεταξύ Ιδρυμάτων των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των Ιδρυμάτων της Κεντρι-

κής και Ανατολικής Ευρώπης. Στη μελέτη μας αξιοποιείται το πρότυπο αυτό ως μεθοδολογία συγκριτικής αντιπαραβολής προγραμμάτων σπουδών ομότιτλων τμημάτων στο επιστημονικό πεδίο της Διοίκησης Επιχειρήσεων.

Το πρότυπο που αναπτύσσουμε στηρίζεται:

1. στο Διευρωπαϊκό Πρότυπο Διδακτικών Μονάδων (ECTS)
2. στον Ν. 1268/1982 σε συνδυασμό με τον Ν.1404/1983 για τη “Διάρθρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του Τεχνολογικού Τομέα”
3. στις Προτάσεις του Επιστημονικού Συμβουλίου Ι.Τ.Ε. σε ότι αφορά τις “Αρχές για την Σύνταξη Προγραμμάτων Σπουδών των Τμημάτων ΤΕΙ “
4. στο ΠΔ 489/84 για το “Περιεχόμενο Σπουδών των ΤΕΙ”
5. στο ΠΔ 514/1989 για τα “Επαγγελματικά Δικαιώματα “
6. στο αρθρ. 57 πα.ρ. 6 του Ν. 2413/96 σε ότι αφορά την αναθέωση του προγράμματος σπουδών των ΤΕΙ
7. στην Κοινοτική Οδηγία 89/84/ΕΟΚ

Δομείται στις εξής αρχές:

1. Οι σπουδές στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα οργανώνονται με βάση το εξαμηνιαίο μάθημα. Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών κάθε Τμήματος διακρίνονται σε: (α) Μαθήματα Γενικής Υποδομής (Μ.Γ.Υ) (β) Μαθήματα Ειδικής Υποδομής (Μ.Ε.Υ). (γ) Μαθήματα Ειδικότητας (Μ.Ε) και (δ) Προαιρετικά μαθήματα (Π) γενικής μόρφωσης

Οι παραπάνω τύποι μαθημάτων ακολουθούν την εξής κατανομή:

ΤΥΠΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΟΥ Ι.Τ.Ε.
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ.(ΜΓΥ)	~9	20%-30%
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ.(ΜΕΥ).....	~17	35%-55%
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ (ΜΕ).....	~14	25%-35%
ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ = 2 ανά εξάμηνο ή 14 στα επτά εξάμηνα		
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ για ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΠΤΥΧΙΟΥ: ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ 40 ΣΥΝ: ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΝ: ΕΞΑΜΗΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ		

2. Αλληλοσυνδεόμενα Μαθήματα (**MODULES**). Εάν οι γνώσεις που παρέχονται σε ένα μάθημα είναι προϋπόθεση επιτυχούς παρακολούθησης ενός άλλου μαθήματος, το πρώτο μάθημα χαρακτηρίζεται ως προαπαιτούμενο του δεύτερου. Ένα μάθημα μπορεί να είναι ταυτόχρονα προαπαιτούμενο ενός μαθήματος και εξαρτώμενο από άλλο μάθημα.. Τα αλληλοσυνδεόμενα με τον τρόπο αυτό μαθήματα σχηματίζουν ομάδες, που ακολουθούν την εξής κατανομή:

(ΑΛΛΗΛΟΣΥΝΔΕΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ)= (35%-45%) Χ (ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ)	(1)
(ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ)= (20%-25%) Χ (ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ)	(2)

3. Για Τμήματα διάρκειας σπουδών 8 εξαμήνων, ο φόρτος εργασίας (ΦΕ) ανά εξάμηνο πρέπει να προσεγγίζει τις 50 ώρες. Αυτό σημαίνει ότι ένα τυπικό εξάμηνο πρέπει να περιλαμβάνει 6-7 μικτά μαθήματα. ή δέκα θεωρητικά.

Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, σε κάθε εξάμηνο σπουδών αντιστοιχούν 30 Διδακτικές Μονάδες (ΔΜ) για όλα τα μαθήματα του εξαμήνου. Σε κάθε μάθημα του εξαμήνου κατανέμονται Διδακτικές Μονάδες (ΔΜ) που αντιστοιχούν στις ώρες διδασκαλίας του μαθήματος. Κατά γενικό κανόνα τα όρια στα οποία κινείται η κατανομή των Διδακτικών Μονάδων (ΔΜ) σε κάθε εξαμηνιαίο μάθημα έχουν ως εξής:

- α) Για 20-30 εξαμηνιαίες ώρες ενός θεωρητικού μαθήματος (ή του θεωρητικού μέρους ενός μικτού μαθήματος) κατανέμονται 3-4 Διδακτικές Μονάδες (ΔΜ)
- β) Για 20-30 εξαμηνιαίες ώρες ενός εργαστηριακού μαθήματος (ή του εργαστηριακού μέρους ενός μικτού μαθήματος) κατανέμεται 1 Διδακτική Μονάδα (ΔΜ)
- γ) Για Πρόγραμμα Σπουδών 7 εξαμήνων αντιστοιχούν μέχρι 40 μαθήματα + πρακτική άσκηση & πτυχιακή
- δ) Για Πρόγραμμα 6 εξαμήνων σπουδών αντιστοιχούν μέχρι 35 μαθήματα + πρακτική άσκηση & πτυχιακή
- ε) Ο συνολικός αριθμός εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας ανέρχεται σε 22-24 ώρες.
- στ) Το όγδοο εξάμηνο αφιερώνεται στην εκπόνηση πτυχιακής εργασίας και πρακτικής άσκησης σε επαγγελματικό περιβάλλον.

IV. Συγκριτική Ανάλυση προγραμμάτων σπουδών Τμημάτων Διοίκησης Επιχειρήσεων των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΔΕ-ΤΕΙ)

Τα Τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΤΔΕ-ΤΕΙ) έχουν ως αποστολή:

- να παράγουν στελέχη εφαρμογής υψηλής ποιοτικής στάθμης στην επιστήμη της οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων, που να είναι ανταγωνιστικά στην αγορά εργασίας

- να παρέχουν στους πτυχιούχους τους τις απαραίτητες επιστημονικές και εφαρμοσμένες γνώσεις για άρτια κατάρτιση και σταδιοδρομία σε κάθε μεγέθους επιχειρήσεις και οργανισμούς δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, τοπικού, εθνικού ή πολυεθνικού χαρακτήρα, που δραστηριοποιούνται μέσα στο ελληνικό κοινωνικό-οικονομικό σύστημα.
- να παρέχουν συμβουλευτικές και καθοδηγητικές υπηρεσίες (guidance) για τις λειτουργίες των μονάδων (Προσωπικού, Χρηματοοικονομικής Λογιστικής, Παραγωγής, Μάρκετινγκ) αλλά και το περιβάλλον των μονάδων και τις διάφορες τεχνικές επίλυσης επιχειρησιακών προβλημάτων.
- να διοργανώνουν από κοινού με τα Πανεπιστήμια, προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών και να διεξάγουν εφαρμοσμένη έρευνα σε τομείς ενδιαφέροντος της οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να διαμορφώνεται έτσι ώστε:

1. να αντιμετωπίζει έγκαιρα τις εξελισσόμενες και εναλλασσόμενες ανάγκες των σύγχρονων οργανισμών και επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα να προσφέρει την απαιτούμενη έμφαση στις παραδοσιακές αρχές της Ανώτατης Παιδείας.
2. να στοχεύει να δώσει στους φοιτητές και στις φοιτήτριες όχι μόνο γενικότερες γνώσεις αλλά και εξειδικευμένες, τις οποίες απαιτείται να κατέχουν τα σύγχρονα στελέχη των επιχειρήσεων και οργανισμών μέσα στο χώρο της ενιαίας Ευρώπης.
3. να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προετοιμασία πτυχιούχων, ικανών να αναγνωρίζουν, να προσδιορίζουν και να επιλύουν προβλήματα αλλά και ταυτόχρονα να αντιλαμβάνονται το ρόλο των επιχειρήσεων και των οργανισμών μέσα στο σύγχρονο κοινωνικοοικονομικό σύστημα.

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η διδασκαλία των θεωριών και των προβλημάτων διοίκησης και ανάπτυξης των οργανισμών και επιχειρήσεων, η μύηση στις μεθόδους και τεχνικές λήψης αποτελεσματικών διοικητικών αποφάσεων, η καθοδήγηση για αποτελεσματική διοίκηση

των ανθρωπίνων πόρων και η συνειδητοποίηση της κοινωνικής διάστασης των διοικητικών προβλημάτων και αποφάσεων.

Επιπρόσθετος στόχος του προγράμματος είναι η παροχή κατάλληλων εφοδίων σε όσους φιλοδοξούν να επεκτείνουν τις σπουδές τους και σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

Τα Τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων οργανωτικά, εντάσσονται στις Σχολές Διοίκησης & Οικονομίας (Σ.Δ.Ο.) των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Το πλήθος των τμημάτων ανέρχεται σε οκτώ(8) κατανεμημένα χωροταξικά σε ισάριθμα ΤΕΙ. Απορροφούν 1.874 υποψήφιους φοιτητές ετησίως και ανήκουν στο 5ο επιστημονικό πεδίο των επιστημών οικονομίας και διοίκησης.

Από τον ΠΙΝΑΚΑ 1 διαφαίνονται οι απαιτήσεις (βάσεις) εισαγωγής, διαχρονικά στα τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΤΔΕ-ΤΕΙ).

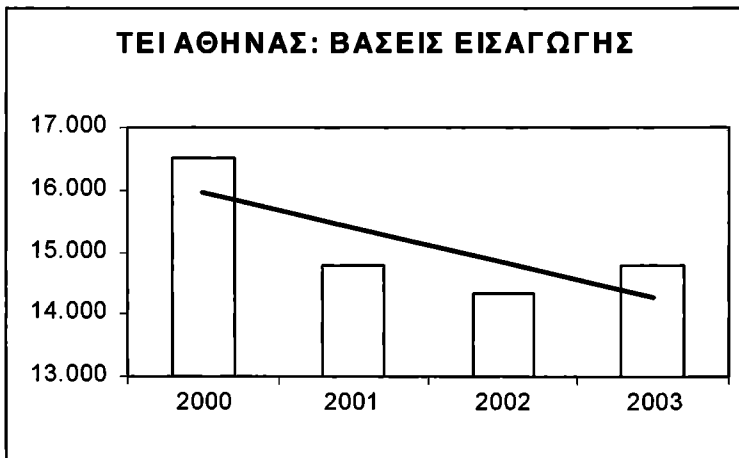
Αναλύοντας τα στοιχεία του ΠΙΝΑΚΑ 1 και του ΣΧΗΜΑΤΟΣ 1, προκύπτουν τα εξής:

1. οι βάσεις εισαγωγής διαχρονικά παρουσιάζουν αισθητή πτώση
2. οι προτιμήσεις των υποψηφίων διαμορφώνονται στο πλαίσιο ενός πολυκριτηριακού συστήματος (αντικείμενο σπουδών, επαγγελματικές προοπτικές, ατομικές κλίσεις, επίδοση), σημαντικότετοι ιεραρχικά είναι οι επαγγελματικές προοπτικές και ο γεωγραφικός χώρος σπουδών. Οι ευοίωνες επαγγελματικές προοπτικές⁴ των τμημάτων διοίκησης επιχειρήσεων αλλά και οι υψηλές βάσεις εισαγωγής στα ομότιπλα τμήματα των ΑΕΙ στα μεγάλα αστικά κέντρα (π.χ. Οργάνωση & Διοίκηση Επιχ/σεων ΑΣΟΕΕ με βάση εισαγωγής 17248, Οργάνωση & Διοίκηση Επιχ/σεων ΠΑΝ.ΠΕΙΡΑΙΩΣ με βάση εισαγωγής 16610) συμβάλλουν στην διαμόρφωση των υψηλών προτιμήσεων και άνοδο των βάσεων στα τμήματα διοίκησης επιχειρήσεων των ΤΕΙ της Αθήνας και του Πειραιά.

4. Βλέπε σχετικά, Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών:Οι ανάγκες των Επιχειρήσεων σε Ειδικότητες "Αιχμής" τχ.597 6-7/2001 σ. 4 επ.

Πίνακας 1. Τμήματα διοίκησης επιχειρήσεων των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΤΔΕ-ΤΕΙ).

ΤΔΕ-ΤΕΙ:	ΒΑΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ				ΘΕΣΕΙΣ 2003
	2000	2001	2002	2003	
ΑΘΗΝΑΣ-(ΑΘ)	16.507	14.792	14.346	14.802	188
ΠΕΙΡΑΙΑ-(ΠΕΙ)	16.088	14.326	13.936	14.477	158
ΠΑΤΡΑΣ-(ΠΑ)	14.871	12.970	12.209	12.561	272
ΧΑΛΚΙΔΑΣ-(ΧΑ)	14.383	12.572	12.133	12.378	294
ΛΑΡΙΣΑΣ-(ΛΑ)	13.368	11.846	11.486	11.716	237
ΚΑΒΑΛΑΣ-(ΚΑ)	13.407	11.517	10.799	10.675	224
ΣΕΡΡΩΝ-(ΣΕ)	12.920	10.962	10.609	10.415	264
ΚΟΖΑΝΗΣ-(ΚΟ)	12.584	10.680	10.248	10.257	237
ΣΥΝΟΛΟ ΤΜΗΜΑΤΩΝ.....					8
ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΕΣΕΩΝ.....					1.874

Σχήμα 1. Διαχρονική εξέλιξη των βάσεων εισαγωγής στα ΤΔΕ-ΤΕΙ.

Πίνακας 2. Τα προσφερόμενα σε σχέση με τα απαιτούμενα μαθήματα για αποφοίτηση των ΤΔΕ-ΤΕΙ.

Τ.Ε.Ι.	ΑΘ	ΠΕΙ	ΠΑ	ΧΑ	ΛΑ	ΚΑ	ΣΕ	ΚΟ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ								
ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΑ	57	77	59	55	47	59	66	51
ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ	41	46	52	38	39	40	40	40
Βαθμός χειραγώγησης	82%	60%	88%	69%	83%	68%	60%	78%

Ο βαθμός χειραγώγησης των προγραμμάτων σπουδών (Πίνακας 2) όπως προκύπτει συγκρίνοντας τα απαιτούμενα για αποφοίτηση μαθήματα σε σχέση με τα προσφερόμενα, φαίνεται να διαφοροποιείται σε σημαντικό βαθμό από ΤΕΙ σε ΤΕΙ. Για παράδειγμα, στο ΤΔΕ-ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ ο βαθμός χειραγώγησης του προγράμματος σπουδών ανέρχεται στο 82%, ενώ στο ΤΔΕ-ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ σε 60%, μια διαφορά του επιπέδου 22% μεταξύ των δύο ομότιτλων τμημάτων. Αυτό σημαίνει ότι η προπτυχιακή μάθηση κατευθύνεται (χειραγωγείται) σε μερικά τμήματα περισσότερο και σε άλλα λιγότερο μέσα από τα υποχρεωτικά γνωστικά αντικείμενα.

Μολονότι από τον πίνακα 3, διαπιστώνεται μια διαφοροποίηση ως προς τις ώρες του Φόρτου Εργασίας (Φ.Ε.) και τις απαιτούμενες Διδακτικές Μονάδες (ΔΜ) για τη λήψη του πτυχίου μεταξύ των Τμημάτων Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ, εν τούτοις ο αριθμός των προσφερόμενων μαθημάτων δεν υπολείπεται εκείνου των ομότιτλων τμημάτων ΑΕΙ. Για παράδειγμα, σχετική έρευνα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών⁵ έδειξε ότι οι προπτυχιακοί φοιτητές ΤΔΕ πρέπει να παρακολουθήσουν και να εξεταστούν σε 35-50 μαθήματα, προκειμένου να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους για τη λήψη του πτυχίου τους.

Πάντως, ως προς τις παραμέτρους του προγράμματος σπουδών που μπορούν να επηρεάσουν τη μάθηση των φοιτητών, είναι αναγκαία η διεξαγωγή εμπεριστατωμένης έρευνας, έτσι ώστε τα ευρήματά της να διευκολύνουν τα Τμή-

5. Βλέπε σχετικά, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών: Έρευνα Αξιολόγησης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Υπεύθυνος Γ. Μπήτρος, Αθήνα, 2000.

Πίνακας 3. Φόρτος εργασίας και Διδακτικές Μονάδες Προγράμματος Σπουδών ανά ΤΔΕ-ΤΕΙ.

ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΕΙ:εξειδικεύσεις	ΔΚ	ΟΙΚ	ΛΟΓ	NOM	ΤΥΠ	ΠΟ.Μ	Ξ.Γ
ΣΕ:02 ΣΕ:04	165;99	35;22	37;20	27;17	17;8	46;24	16;10
ΛΑ:01 ΛΑ:04	140;83 128;71	54;34 84;48	37;14 28;20	27;17 52;21	17;8 32;20	62;34 32;20	16;10 16;10
ΠΑ:01	139;78 215;67	55;31 87;30	38;25 24;7	42;21 57;19	32;20 20;10	32;20 63;20	8;5 88;26
ΠΕΙ:03 ΠΕΙ:05	193;96	60;35	25;15	49;27	20;13	31;19	8;5
ΚΑ:02 ΚΑ:04	176;89 188;84	75;41 88;42	25;15 72;31	43;24 48;17	28;17 16;7	31;19 56;21	8;5 12;6
ΧΑ:01	172;80 145;87	56;27 70;42	72;31 30;18	48;17 26;15	52;22 34;21	68;25 37;22	12;6 9;5
ΑΘ:01 ΑΘ02	144;89 102;59	71;43 113;73	36;21 36;21	18;10 18;10	20;12 20;12	35;21 35;21	24;14 24;14
ΚΟ:01 ΚΟ:04	143;91 143;91	33;19 33;19	28;17 28;17	12;7 12;7	106;57 106;57	25;15 25;15	4;3 4;3

Πίνακας 3. (συνέχεια).

ΑΝΑΓΡΑΦΟΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΙΝΑΚΑ 3	
Ι ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΠΟΥΔΩΝ:	
ΔΚ	ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΟΙΚ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΛΟΓ	ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΝΟΜ	ΝΟΜΙΚΗΣ
ΤΥΠ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΠΟ.Μ	ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ
Ξ.Γ	ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
ΙΙ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΕΙΣ:	
01=	Διοίκηση. Επιχειρήσεων (management,-Δκ. Έργου,Marketing, & Διεθνείς Σχέσεις)
02=	Επιχειρηματικότητα -Χρηματοδοτική
03=	Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων
04=	Παραγωγή Νέες Τεχνολογίες, Επιχειρησιακή Έρευνα
ΙΙΙ. ΦΑΤΝΙΑ ΠΙΝΑΚΑ = (ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΩΡΕΣ,ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ)	

ματα Διοίκησης Επιχειρήσεων στο να προσδιορίσουν τον προσανατολισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων τους.

Από τον πίνακα 3, φαίνεται ότι το πρόγραμμα σπουδών των Τμημάτων Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ συγκροτείται από μαθήματα που μπορούν να καταταγούν σε επτά επιστημονικές κατηγορίες σπουδών. Οι κατηγορίες αυτές σπουδών μπορούμε να πούμε ότι προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό το κέντρο βάρους της επιστημονικής επιδίωξης και των επαγγελματικών εξειδικεύσεων που προσφέρει το κάθε ΤΔΕ. Στα αναθεωρημένα προγράμματα σπουδών τους μέσα από ένα ενιαίο διαθεματικό πλαίσιο γνώσεων (=Θεωρία), ασκήσεων-πράξεων (ΑΠ), εργαστηριακών δεξιοτήτων (Ε) γίνεται προσπάθεια να καταργηθεί η διακριτή διεπιστημονική προσέγγιση (=διεπιστημονικότητα) και να αντικατασταθεί από ενιαία διαθεματική ολοκληρωμένη γνώση-πράξη σε συγκεκριμένους τομείς εξειδίκευσης (Πίνακας 4).

Έτσι, τα νέα προγράμματα σπουδών ΤΔΕ-ΤΕΙ δομούνται σε δύο άξονες: α) τον διαθεματικό (οριζόντιο) όπου μέσω συσχετίσεων γνώσεων, ασκήσεων-πράξεων, δεξιοτήτων από συγκεκριμένους επιστημονικούς τομείς αποκτώνται επαγγελματικές εξειδικεύσεις και β) τον διακριτά διεπιστημονικό (κάθετο) όπου εστιάζεται σε γνώσεις που αντλούνται από επτά επιστημονικούς τομείς.

Στο πλαίσιο αυτής της συλλογιστικής δημιουργείται η διαθεματική προσέγγιση, όπου η αποσπασματικότητα και η διακριτότητα της γνώσης μετατρέπεται σε ενιαίο ολοκληρωμένο και ολιστικό πρόγραμμα σπουδών.

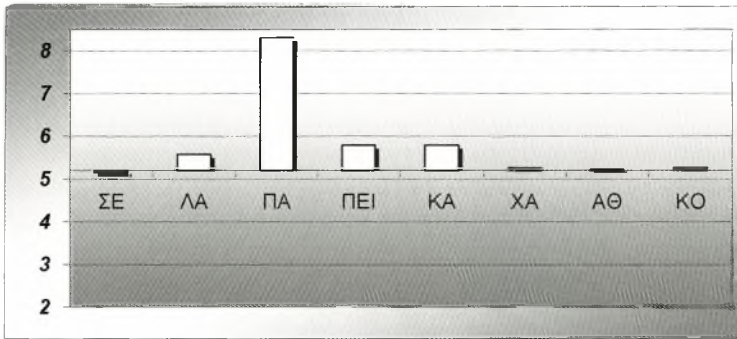
Οι επτά επιστημονικές κατηγορίες, όπως αντανακλώνονται στα υπό μελέτη προγράμματα σπουδών, δείχνουν τι πρέπει να μάθουν περισσότερο οι φοιτητές-υποχρεωτικά μαθήματα- και όχι τι επηρεάζει τους φοιτητές από το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών.

Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο φοιτητής ΤΔΕ δεν μπορεί στο πλαίσιο των δικών του ενδιαφερόντων, δεξιοτήτων, κλίσεων και στάσεων (attitudes) να ορίσει την διεπιστημονικότητα που ενδεχόμενα θα τον οδηγήσει σε ένα προσαρμοσμένο με τις απαιτήσεις του, πρόγραμμα σπουδών.

Επανερχόμενοι στον πίνακα 3, φαίνεται ότι η Διοικητική και η Οικονομική Επιστήμη σε συνολική θεώρηση με τις

Πίνακας 4. Κατευθύνσεις/Εξειδικεύσεις των ΤΔΕ-ΤΕΙ.

ΤΔΕ-ΤΕΙ:	Δκ. Επ/σεων (management - Δκ. Εργου)	Επιχειρ/κοτητα Χρηματ/δοτικη	Δκ. Ανθρωπίνων Πόρων	Παραγωγή Νέες Τεχνολογ. Επιχ. Ερευνα	Μηκ. & Διεθνείς Σχέσεις
ΑΘΗΝΑΣ-(ΑΘ)	ν	ν			
ΠΕΙΡΑΙΑ-(ΠΕΙ)			ν		ν
ΠΑΤΡΑΣ-(ΠΑ)	ν				
ΧΑΛΚΙΔΑΣ-(ΧΑ)	ν			ν	
ΛΑΡΙΣΑΣ-(ΛΑ)	ν			ν	
ΚΑΒΑΛΑΣ-(ΚΑ)	ν	ν			
ΣΕΡΡΩΝ-(ΣΕ)					
ΚΟΖΑΝΗΣ-(ΚΟ)	ν			ν	

Σχήμα 2. Φόρτος εργασίας πρόγραμμα σπουδών ανά ΤΔΕ-ΤΕΙ.

άλλες επιστήμες, περιλαμβάνει τα περισσότερα μαθήματα που αντιστοιχούν σε περισσότερες ώρες διδασκαλίας, σε περισσότερο φόρτο εργασίας και σε περισσότερες διδακτικές μονάδες. Συνεπώς, η συνολική απόδοση του φοιτητή όπως αυτή αποτυπώνεται στον βαθμό πτυχίου σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του ΠΔ 489/84 συναρτάται κυρίως από την επίδοση του φοιτητή στα διοικητικά και οικονομικά μαθήματα. Επιπροσθέτως, σηματοδοτεί τις κύριες ειδικεύσεις-κατευθύνσεις των ΤΔΕ-ΤΕΙ και συνεπώς προσδιορίζει την βάση της επιστημονικής τους περιοχής.

Στο πλαίσιο του πίνακα 3, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ως προς το πλήθος το είδος και τον τύπο των μαθημάτων Διοικητικής Επιστήμης από ΤΕΙ σε ΤΕΙ.

Για παράδειγμα, στο επτά εξαμήνων πρόγραμμα σπουδών του ΤΔΕ_ΤΕΙ Πάτρας, ο Φόρτος Εργασίας (ΦΕ) για μαθήματα Διοικητικής Επιστήμης ανέρχεται σε 215 εβδομαδιαίες ώρες έναντι των 144 ωρών Φόρτου Εργασίας του ΤΔΕ-ΤΕΙ Αθήνας με πρόγραμμα σπουδών οκτώ εξαμήνων. Στο πλαίσιο των περιορισμών του προτύπου που αναπτύξαμε, το πρόγραμμα σπουδών του ΤΕΙ-Πάτρας παρουσιάζει υπερφόρτωση μαθημάτων και πρέπει να αναθεωρηθεί ως προς πλήθος των μαθημάτων και την χρονική του διάρκεια.

Στο Σχήμα 2, αποτυπώνεται η υπερφόρτωση των προγραμμάτων σπουδών των ΤΔΕ-ΤΕΙ, που υπερβαίνουν τον πρότυπο Φόρτο Εργασίας (ΦΕ) των 5.250 ωρών⁶.

6. Ο πρότυπος φόρτος εργασίας προκύπτει ως εξής: το κάθε εξάμηνο πε-

Τα ΤΕΙ με υπερφορτωμένα προγράμματα σπουδών είναι:

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων -Τ.Ε.Ι.:	ΩΡΕΣ ΦΟΡΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΠΑΤΡΑΣ	8.310
ΠΕΙΡΑΙΑ	5.790
ΚΑΒΑΛΑΣ	5.790
ΛΑΡΙΣΑΣ	5.580

Στην κατηγορία των μαθημάτων Νέας Τεχνολογίας & Πληροφορικής εμφανίζεται μια υστέρηση προσφοράς μαθημάτων, σε ορισμένα ΤΕΙ εντονότερη και σε άλλα λιγότερη, η οποία δεν δικαιολογείται από τη φύση του επαγγέλματος του στελέχους επιχειρήσεων όπως αυτό θεσμοθετημένα οριοθετείται στο ΠΔ 514/1989.

Οι Ξένες Γλώσσες εμφανίζονται σε όλα τα τμήματα ως υποχρεωτικό μάθημα με σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τον Φόρτο Εργασίας (ΦΕ) του μαθήματος από ΤΕΙ σε ΤΕΙ (π.χ. στο ΤΕΙ-Πάτρας ο ΦΕ=88 έναντι του ΤΕΙ-Χαλκίδας που είναι μόλις ΦΕ=9).

Στα προγράμματα σπουδών των ΤΔΕ-ΤΕΙ ο τύπος των μαθημάτων είναι μικτός. Στο πλαίσιο του μαθήματος περιλαμβάνονται πέρα της θεωρίας (Θ), ασκήσεις-πράξεις, φροντιστηριακές ασκήσεις, μελέτες περιπτώσεων (case studies) και ομαδικές εργασίες. Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγήσει τον τεχνικό και ωφελιμιστικό προσανατολισμό των πτυχιούχων τον οποίο υιοθετούν τα τμήματα αυτά, με την έννοια να εφοδιάσουν με τις απαιτούμενες δεξιότητες τ α μελλοντικά στελέχη στην άσκηση του επαγγέλματός τους.

Από τη συγκριτική αντιπαραβολή των πινάκων 2 και 3 - σε μια γενική θεώρηση των κατηγοριών μαθημάτων-φαίνεται ότι η προπτυχιακή μάθηση καθορίζεται αποκλειστικά από τους περιορισμούς των μαθημάτων που θέτει υποχρεωτικά το Τμήμα και σε πολύ ελάχιστο βαθμό ανταποκρίνεται

ριλαμβάνει 6-7 μικτά μαθήματα με 8 ώρες φόρτου εργασίας ανά μάθημα ή 750 ώρες συνολικού φόρτου ανά εξαμήνο διάρκειας 15 εβδομάδων. Συνεπώς ο πρότυπος φόρτος εργασίας για επτά εξαμήνων πρόγραμμα σπουδών ανέρχεται σε 5.250 ώρες.

σε ελεύθερη επιλογή του φοιτητή. Ο βαθμός χειραγώγησης του προγράμματος σπουδών των ΤΔΕ-ΤΕΙ είναι υψηλός που πρακτικά σημαίνει ότι ο φοιτητής δεν έχει την δυνατότητα να καθορίζει το δικό του πρόγραμμα σπουδών.

Επομένως, είναι σημαντικό να διακρίνουμε την οργανωτική λογική των προγραμμάτων σπουδών, με την έννοια του αν αυτά αποσκοπούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του πτυχίου ή στις προσδοκίες εκείνων των φοιτητών που θα επιθυμούσαν μια ευρύτερη προοπτική γνωστικών αντικειμένων στο πλαίσιο των επαγγελματικών τους αναζητήσεων.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ/ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Έχει διαπιστωθεί μια τάση της ζήτησης υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για προσαρμογή στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, μολονότι ο αριθμός των εισακτέων συνεχίζει να καθορίζεται με συγκεντρωτικό τρόπο. Βασικός στόχος της εκπαιδευτικής πολιτικής θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της τάσης αυτής, ως δεδηλωμένη έκφραση των κοινωνικών προτιμήσεων σε σύγχρονη κατεύθυνση, δηλαδή στις απαιτήσεις του νέου επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των τεχνολογιών, όπως απεικονίζονται στην αγορά εργασίας.

2. Πρώτιστο κριτήριο αποτελεσματικότητας και αξιολόγησης των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών καλείται να τεθεί ο βαθμός στον οποίο αυτά εκπληρώνουν τους διατυπωθέντες σκοπούς, και συγκεκριμένα την επίδοση των αποφοίτων τους στην αγορά εργασίας.

3. Διεθνοποίηση των προγραμμάτων σπουδών των ΑΕΙ και ΤΕΙ σε πλαίσια ανταγωνιστικών συνθηκών (σύμφωνα με το άρθρο 43 της Συνθήκης της Ρώμης, τις Οδηγίες 92/51, 89/43, 85/334, σχετικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου πιο πρόσφατα την C-153/02, το ΠΔ 165/23.06.2000 παράβασης στις υποδείξεις της ΕΕ, προειδοποιητικές συστάσεις, κλπ) με: (α) ένα σύστημα σύνδεσης με την αγορά εργασίας γενικής εφαρμογής, σύμφωνα με το πνεύμα της δημιουργίας υγιών ανταγωνιστικών συνθηκών στον ενιαίο χώρο της ΕΕ. (β) αναγνώριση όλων των προσφερόντων τρι-

τοβάθμια εκπαίδευση ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένων κατ' ανάγκην και των παραρτημάτων ευρωπαϊκών ΑΕΙ, με πιστοποίηση και αυστηρό έλεγχο της ποιότητας των εγκαταστάσεων κλπ δομικών χαρακτηριστικών της εκπαιδευτικής δράσης (γ) εφαρμογή ενιαίου κριτηρίου χρηματοδότησης των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βάσει του κριτηρίου υπαριθμόν 1.

4. Αναγνώριση του δικαιώματος επιλογής στους Έλληνες Πολίτες που αποτελούν τους “τελικούς χρήστες” της ζήτησης σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφετηρία της σύγχρονης διοίκησης της εκπαιδευτικής εφοδιαστικής αλυσίδας.

5. Υποβόηθηση των διαρθρωτικών προγραμμάτων ανασχεδιασμού, με επιδοτούμενα από το Κράτος δάνεια μέσω των ελληνικών τραπεζών ή διευκόλυνση της δημιουργίας ΑΕ και εισαγωγής τους στο Χρηματιστήριο Αξιών, προς άντληση πόρων για την υλοποίηση των προγραμμάτων προσαρμογής.

6. Συμπληρωματικό πρόγραμμα διεθνοποίησης και υποβοήθησης της εναρμόνισης με τα ευρωπαϊκά προγράμματα με: (α) ενιαίο πρόγραμμα ανταλλαγών φοιτητών και καθηγητών μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων Socrates, Leonardo, Erasmus, κτλ (β) ενεργοποίηση και δικτύωση με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Αναγνώρισης Διδακτικών μονάδων (E.C.T.S.). (γ) πρόγραμμα διοργάνωσης ημερίδων διεθνών συνεδρίων, εκπαιδευτικών επισκέψεων. (δ) εμπλουτισμός με ξενόγλωσσα μαθήματα (ε) διεύρυνση του ακαδημαϊκού σώματος με αλλοδαπούς φοιτητές και καθηγητές ποιοτικών προδιαγραφών.

7. Ριζική αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, με εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων, ερευνητικών εργαστηρίων, σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή, πιστοποίηση ποιότητας της εκπαιδευτικής δράσης στεγαστικά προγράμματα κ.ά. επιβάλλεται από την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο και τις πολιτικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές.

8. Δομικές αλλαγές είτε στην βάση των γνώσεων μιας περιοχής σπουδών, σε ευρύτερα κοινωνικά ενδιαφέροντα είτε στην άποψη των τμημάτων ΤΔΕ-ΤΕΙ όσον αφορά την συνοχή και την συνέχεια της προπτυχιακής εμπειρίας

μπορεί να υποκινήσουν την αλλαγή στο πρόγραμμα σπουδών στο πλαίσιο μιας κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης (constructivism). Έτσι, οι διακριτές αποσπασματικές γνώσεις των επτά επιστημονικών πεδίων συνδέονται οριζόντια σε ένα διαθεματικό ενιαιοποιημένο πρόγραμμα σπουδών.

9. Η προσέγγιση αυτή δίνει τη δυνατότητα στα γνωστικά πεδία των άλλων επιστημονικών κατηγοριών μαθημάτων εκτός της κύριας ειδίκευσης- διοικητική και οργάνωση επιχειρήσεων- να διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό και αυτόνομα (κάθετα) και σε εξυπηρέτηση των διοικητικών μαθημάτων (οριζόντια)-τα γνωστικά τους πεδία με την έννοια δημιουργίας νέων επιστημονικών κλάδων και επαγγελματικής διεξόδου των αποφοίτων.

10. Διεύρυνση της επιστημονικής βάσης των προγραμμάτων σπουδών έτσι ώστε να δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας νέων μορφών επαγγελματικής διεξόδου των πτυχιούχων σε ειδικότητες αιχμής όπως αυτής του οικονομοδιοικητικού πληροφοριακών συστημάτων ή του οικονομολόγου_ διεθνολόγου ή του οικονομοδιοικητικού βιομηχανικού σχεδιασμού.

Με την έννοια αυτή, πρέπει να διευρυνθεί η βάση της επιστημονικής κατεύθυνσης των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να ανταποκριθεί αυτή στις αναδυόμενες πολιτικές κοινωνικές και οικονομικές απαιτήσεις των καιρών.

Στα παραπάνω πλαίσια διαμορφώνεται ο κύριος σκοπός του προγράμματος σπουδών που είναι η δημιουργία μιας φοιτητικο-κεντρικής εκπαιδευτικής κουλτούρας που να στοχεύει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη “προφίλ” αποφοίτων ικανών να λειτουργούν δραστήρια τόσο μέσα στην αγορά εργασίας όσο και μέσα στην κοινωνία.

Με τη συλλογιστική αυτή τα προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα σχεδιάζονται και θα υλοποιούνται στο πλαίσιο των εξής αξόνων:

ΑΞΟΝΑΣ 1:

Κανόνες δεοντολογίας, αξίες (values) που προάγουν την διοικητική επιστήμη και αναπτύσσουν “κουλτούρα” ποιότητας στην εκπαίδευση.

ΑΞΟΝΑΣ 2:

Εφαρμοσμένες γνώσεις, δεξιότητες, εμπειρίες που εξασφαλίζουν την διαμόρφωση του κατάλληλου “προφίλ” πτυχιού-

χου (graduate profile) στις προκλήσεις (challenge) της αγοράς εργασίας.

ΑΞΟΝΑΣ 3:

Δέσμες κατευθύνσεων, εξειδικεύσεων που συμβάλλουν στην κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών της αγοράς εργασίας σε ειδικότητες αιχμής και νέας τεχνολογίας.

Βιβλιογραφία

- ΑΝΤΕΡΣΟΝ Λ., Προσωπικότητα & Στάσεις των Φοιτητών των Ελληνικών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Εκδ. ΕΚΚΕ, ΑΘΗΝΑ 1980.
- ΔΟΥΚΑΚΗΣ ΝΤΑΝΤΗΣ-ΛΑΖΑΡΟΣ, Εργασιακές Σχέσεις: Οικονομία & Θεσμοί, Εκδ. Οδυσσέας, ΑΘΗΝΑ 1982.
- ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1994/95.
- ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1995/96.
- ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1996/97.
- ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1997/98.
- ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1998/99.
- ΕΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδύσεως, 1999/00.
- ΗΛΙΟΥ Μ., Εκπαιδευτική & Κοινωνική Δυναμική, Εκδ. ΠΟΡΕΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1984.
- ΙΝΕ,ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Η Ελληνική Οικονομία & η Απασχόληση Εκθεση #3, Αθήνα 2001.
- ΚΑΖΑΜΙΑΣ Α. ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., Μελέτη Αναπτύξεως μεταγυμνασιακής εκπαίδευσως, Υπουργείο Παιδείας, Αθήνα 1980.
- ΚΑΖΑΜΙΑΣ Α., ΚΑΣΣΩΤΑΚΗΣ Μ., Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης & Εκσυγχρονισμού, Εκδ. ΣΕΙΡΙΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1995.
- ΚΑΣΙΜΑΤΗ Κ., Έρευνα για τα Κοινωνικά Χαρακτηριστικά της Απασχόλησης, Εκδ.ΕΚΚΕ, ΑΘΗΝΑ 1998.
- ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ Κριτική της Εκπαιδευτικής Πολιτικής(1974-81), Β' ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1982.
- ΚΙΝΤΗΣ Α., Οικονομική Ανάλυσις της Ζητήσεως Εργασίας, Εκδ. ΚΕΠΕ, Αθήνα 1970.
- ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ Ι., Προς μια Ελληνική Κοινωνιολογίαν της Παιδείας, Τομ.2-εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα 1974.
- ΟΔΗΓΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ: Αθήνας, Πειραιά, Πάτρας, Κοζάνης, Σερρών, Καβάλας, Λαρίσας, Χαλκίδας.
- ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ Σ., Εκπαίδευση & Ανάπτυξη στην Ελλάδα. Το ασύμπτωτο μιας σχέσης, Εκδ.Θεμέλιο, ΑΘΗΝΑ 1982.
- ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ, Οι ανάγκες των Επιχειρήσεων σε Ειδικότητες "Αιχμής", Τχ.597, 6-7/2001, σ.4 επ.
- ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ Κ., Εξαρτηση και Αναπαραγωγή, ΘΕΜΕΛΙΟ, ΑΘΗΝΑ 1987,
- ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ Κ., Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα ως μηχανισμός κοινωνικής αναπαραγωγής, Περ.Δευκαλίων, Τευχ. 13/1975.